

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Кафедра ландшафтної архітектури та фітодизайну

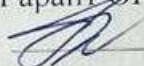
«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор ННІ Лісового і садово-паркового господарства
Роман ВАСИЛИШИН.
17 травня 2024 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри ландшафтної
архітектури та фітодизайну
Протокол №14 від 17 травня 2024 р.
Завідувач кафедри
Олена КОЛЕСНІЧЕНКО

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Лісове господарство»
Наталія ПУЗРІНА.

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНА СПРАВА»

Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»
Спеціальність: 205 «Лісове господарство» ОС «Бакалавр»
Освітня програма «Лісове господарство»
ННІ лісового і садово-паркового господарства
Розробник: професор, д.б.н., професор Попович С.Ю.

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни «Природно-заповідна справа»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>205 «Лісове господарство»</i>	
Освітня програма	<i>«Лісове господарство»</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4,0	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проєкт (робота)	немає	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2 стн, 3 нтн	4
Семестр	4, 6	7-8
Лекційні заняття	15 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття	немає	немає
Самостійна робота	75 год.	немає
Індивідуальні завдання	немає	немає
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	3 год. 5 год.	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – це професійна підготовка бакалаврів лісового господарства, які можуть при необхідності працювати на територіях природно-заповідного фонду, застосування ними знань для наукової діяльності, організації ведення екологічно збалансованого господарювання, лісокористування та його ефективного екологічного контролю.

Завдання: надання студентам теоретичних і практичних знань, вироблення у них професійної потреби щодо необхідності покращання екостану країни згідно з конституційним правом населення на чисте довкілля через створення географічно репрезентативної мережі природно-заповідних територій; усвідомлення необхідності переходу на збалансоване співвідношення земель природно-заповідного фонду з іншими категоріями лісових земель і визнання його обов'язковою складовою сталого розвитку держави; закріплення стереотипу пріоритетності збереження біотичного та ландшафтного різноманіття через формування національної екологічної мережі України, уявлення організації системи екологічно моніторингу природоохоронних територій та управління ними, підвищення рівня екологічної та природоохоронної свідомості майбутніх лісівників.

Набуття компетентностей: здатність розв'язувати складні загальні й вузькі спеціальні проблеми та практичні завдання у галузі лісівничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних концепцій, теорій і методів лісівничої науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК): 1. Здатність реалізувати права і обов'язки як громадянина держави, усвідомлюючи цінності демократичного суспільства та необхідність його екозбалансованого розвитку, дотримуватися верховенства права, поважати права і свободи людини в Україні. 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку лісівничої галузі, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. 3. Прояв цінування та поваги до різноманітності та мультикультурності громадянського суспільства. 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, а також іншими іноземними мовами щодо пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел та до проведення наукових досліджень на відповідному рівні, до адаптації та дії в новій ситуації, працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. 5. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями, до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, володіння системним підходом, до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. 6. Проявлення високого рівня знань і розуміння сутності лісівничої галузі та її професійності, державних завдань. 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, планувати та керувати часом, мати навички використання фундаментальних розділів природничих і математичних наук, використання комунікаційних технологій, виявляти, ставити, вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення, розробляти та управляти виробничими проектами. 8. Проявлення прагнення до збереження навколишнього середовища, лісів, демонстрація навичок здійснення безпечної діяльності.

спеціальні (фахові) компетентності (СК): 1. Здатність застосовувати знання і уміння лісівничої науки й практичний досвід ведення лісового господарства та природно-заповідної справи в лісах, мати навички оцінювання, інтерпретації та синтезу теоретичної інформації та практичних виробничих і дослідних даних у галузі природно-заповідної справи, використовуючи базові знання зі спеціалізованих підрозділів екології, ботаніки, дендрології, зоології, проектування, формування та експлуатація компонентів лісових об'єктів, захисту і охорони раритетних лісових рослин і фітоценозів. 2. Здатність використовувати знання й практичні навички для аналізу біотичних явищ і процесів, обробки дослідних даних щодо проектування, створення і експлуатації заповідних об'єктів у лісах, проектування, створення та експлуатації компонентів охоронних лісових рослинних угруповань. 3. Здатність аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів, а також застосовувати знання та розуміння процесів формування заповідних об'єктів у лісах для розв'язання виробничих технологічних задач на фоні сучасних екологічних викликів. 4. Здатність вирішувати поставлені завдання зі створення насаджень, їх вирощування та формування на природно-заповідних територіях на основі вивчення літературних та нормативних джерел передового наукового та виробничого досвіду. 5. Здатність вибрати концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, зокрема сучасні досягнення у формуванні системи природно-заповідного фонду. 6. Здатність розв'язувати коло проблем та задач під час управління установами природно-заповідного фонду, шляхом самостійного навчання освоювати нові напрями, використовуючи здобуті знання у галузі природно-заповідної справи, зокрема уміння застосовувати знання та навички для проведення робіт із кадастру охоронних лісових екосистем, збереження та охорони біорізноманіття на лісових об'єктах, підвищення їх екопотенціалу. 7. Здатність до розроблення концептуальних та інноваційних проектних рішень із комплексними діями у заповідних лісах або проектами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.

Програмні результати навчання (ПРН): 1. Аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку країни, лісівничої галузі та природно-заповідної справи для формування громадянської позиції, формування національної гідності та патріотизму. 2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти у галузі природно-заповідної справи. 3. Проводити літературний пошук українською та іноземними мовами і аналізувати отриману інформацію. 4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства на природно-заповідних територіях. 5. Розуміти і застосовувати особливості процесів росту і розвитку лісових насаджень, теорії та принципи ведення лісового і мисливського господарства для вирішення завдань професійної природоохоронної діяльності. 6. Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних та технологічних можливостей. 7. Застосовувати законодавчі акти, нормативно-довідкові матеріали, організаційно-управлінську документацію з організації та ведення лісового і мисливського господарства на природно-заповідних територіях, знання з економіки та права для забезпечення ефективної природоохоронної діяльності. 8. Проектувати та організовувати ведення лісового та мисливського господарства на природно-заповідних територіях відповідно до встановлених вимог. 9. Застосовувати лісівничі та екологічні загальновідомі методи збору дослідного матеріалу та його статистичного опрацювання. 10. Аналізувати результати досліджень лісівничо-таксаційних показників дерев, деревостанів, їх продуктивності, стану насаджень та довілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази на природно-заповідному фонді. 11. Оцінювати значущість отриманих результатів досліджень дерев, деревостанів, насаджень, лісових масивів і стану довілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази на природно-заповідних територіях і робити аргументовані висновки. 12. Інтегрувати та удосконалювати виробничі процеси ведення природно-заповідної справи.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- нормативний і скорочений терміни навчання:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	ла б	інд	ср		л	п	ла б	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи природно-заповідної справи													
Тема 1. Сутність ПЗС. Історія ПЗС.	1-2	9	2	2	-	-	5	3	2	1	-	-	-
Тема 2. Заповідна спадщина природи. Ідеології й теорії ПЗС	3-4	23	2	6	-	-	15	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Класифікації природоохоронних територій.	5-6	24	3	6	-	-	15	4	2	2	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	6	56	7	14	-	-	35	7	4	3	-	-	-
Змістовий модуль 2. Прикладні основи природно-заповідної справи													
Тема 1. Система формування ПЗФ як основи екомережі.	7-10	35	5	10	-	-	20	4	2	2	-	-	-
Тема 2. Структурно-функціональна	11-15	29	3	6	-	-	20	3	2	1	-	-	-

організація ПЗФ													
Разом за змістовим модулем 2	9	64	8	16	-	-	40	7	4	3	-	-	-
Усього годин	-	120	13	26	-	-	75	14	8	6	-	-	-
Курсовий проект	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	-	120	15	30	-	-	75	14	8	6	-	-	-

3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія природно-заповідної справи.	2
2	Заповідна спадщина природи.	4
3	Ідеології й теорії природно-заповідної справи.	2
4	Класифікації природоохоронних територій.	6
5	Система формування природно-заповідного фонду як основи екологічної мережі.	10
6	Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.	6

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність ПЗС. Історія ПЗС.	5
2	Заповідна спадщина природи. Ідеології й теорії ПЗС	15
3	Класифікації природоохоронних територій.	15
4	Система формування ПЗФ як основи екомережі.	20
5	Структурно-функціональна організація ПЗФ	20

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- залік;
- модульні тести;
- реферати;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- захист лабораторних та практичних робіт;
- колоквіуми.

6. Методи навчання:

- словесний метод (*лекція, дискусія, співбесіда тощо*);
- практичний метод (*практичні заняття*);
- наочний метод (*метод ілюстрацій, метод демонстрацій*);
- робота з навчально-методичною літературою (*конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату*);
- відеометод (*дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо*);
- самостійна робота (*виконання завдань*);
- пасивні методи навчання: *засвоєння лекційного матеріалу*;
- активні методи навчання: *полеміка, ділові ігри, ситуаційні завдання, логічні схеми, тренінги тощо*;
- демонстраційні матеріали: *слайди, відеофільми, географічні карти*;

- моделювання мереж природно-заповідного фонду;
- моделювання екомереж різних рівнів.

7. Методи оцінювання.

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- командні проєкти;
- захист практичних робіт.

Основною формою контролю знань є проведення модульних контрольних тестових робіт. За їх результатами виводиться основна оцінка, яка переводиться у рейтингові бали. До них додаються бали за усні знання по кожному змістовому модулю.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1584>;
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
- модульні й екзаменаційні тести;
- екзаменаційні білети.

10. Рекомендовані джерела інформації

Навчально-методичне забезпечення

1. Бурда Р.І., Андрієнко Т.Л., Клименко О.М., Борисик Б.В. Заповідна справа. Програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців в аграрних вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації з напрямку 0708 «Екологія» (спеціальність 6.070800 «Екологія та охорона навколишнього природного середовища»). К.: Аграрна освіта, 2003. 9 с.

2. Попович С.Ю., Корінько О.М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами денної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». К.: Видавничий центр НАУ, 2005. 27 с.

3. Попович С.Ю., Корінько О.М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами заочної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». К.: Видавничий центр НАУ, 2005. 25 с.

4. Попович С.Ю., Корінько О.М., Гузій А.І., Парчук Г.В. Природно-заповідна справа. Програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців напряму 1304 «Лісове та садово-паркове господарство» в аграрних вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації. К.: Аграрна освіта, 2005. 11 с.

5. Чернявський М.В. Методичні вказівки для студентів лісогосподарського факультету з курсу «Природозаповідна справа». Львів: УкрДЛТУ, 1997. 25 с.

Підручники, посібники, практикуми

1. Горб К.М. Теорія та практика організації території особливої охорони: Навч. посіб. Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. 56 с.

2. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи: Навч. посіб. Рівне: РДТУ, 2000. 239 с.

3. Заповідна справа в Україні: Навч. посіб. За ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. К.: Географіка, 2003. 306 с.

4. Заповідна справа. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., СОЛОДКИЙ В.Д., МАСІКЕВИЧ Ю.Г. та ін. Харків: НТУ ХПП, 2002. 240 с.

5. Ковальчук А.А. Заповідна справа: науково-довідникове видання. Ужгород: підприємство «Ліра», 2002. 312 с.

6. Основи заповідної справи. К.: Видавн.-поліграф. центр «Київський університет», 2002. 128 с.

7. **Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Навч. посібник. К.: Арістей, 2007. 480 с.**

8. **Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Практикум. К.: «ЦП “Компринт”», 2021. 113 с.**

9. **Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Підручник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2023. 392 с.**

10. Солодкий В.Д., ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., МАСІКЕВИЧ Ю.Г., Білокінь М.В., Гринь С.О., Шапоров В.П., Моїсєєв В.Ф. Заповідна справа: Підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 288 с.

11. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., МАСІКЕВИЧ Ю.Г., СОЛОДКИЙ В.Д. та ін. Управління природоохоронною діяльністю. Харків: НТУ «ХПП», 2002. 304 с

12. Фурдичко О.І., Сівак В.К., Солодкий В.Д. Заповідна справа в Україні: Підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 336 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.rada.gov.ua/laws/> – **Природоохоронне законодавство України;**

<http://www.menr.gov.ua/> – **Міністерство охорони навколишнього природного середовища України;**

<http://unesco.org.ua/> – **Національна комісія України у справах ЮНЕСКО;**

<http://unesco.org/mab> – **Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера» щодо біосферних резерватів;**

<http://www.ecnc.nl/doc/lynx/> – **Всеєвропейська екологічна мережа;**

www.panda.org/dcro – **Міжнародний фонд дикої природи (WWF International, Дунайсько-Карпатська програма);**

<http://whc.unesco.org/heritage.htm> – **Конвенція про Всесвітню спадщину;**

<http://ramsar.org/> – **Рамсарська конвенція;**

www.biospace.nw.ru ; www.ecoethics.ru ; www.elol.nw.ru/kekz – **Київський еколого-культурний центр;**

<http://www.biodiv.org/default.shtml> – **Науково-освітній центр збереження біорізноманіття Мінприроди України та НУ «Києво-Могилянська академія»;**

www.proforest.org – **Міжнародний методичний посібник з проблем збереження особливо цінних лісів.**

